

“Hi havia una vegada vint-i-cinc soldadets de plom...” Així comença un dels contes de l'escriptor danès Christian Andersen. I vet ací que a València no s'han reunit vint-i-cinc soldadets, ni cent, ni mil. Més de 60.000 miniatures de plom recorren la història al museu l'Iber de València. El Palau de Malferit, al cor de la ciutat, és l'imponent espai que acull el poderós exèrcit, dividit entre les batalles i escenaris més significatius de la nostra història llunyana, però també la contemporània.

MUSEU L'IBER

Un gran exèrcit de plom

Lhome no tan sols es plau a recordar els enfrontaments sagnants, sinó que per mitjà de miniatures recrea les futures generacions en la memòria històrica. Potser aquesta mena de joc i simulacre són símbol de guerra: Napoleó maniobrava amb soldadets als plànols per traslladar després els homes al camp de batalla. Però, sens dubte, aquestes

figures també són història. I ara, per primera vegada a València, s'allotgen al museu de soldadets més gran del món.

Darrere deu sales que escenifiquen els diversos moments històrics, un grup de sis joves professionals de les belles arts i la pintura treballa restaurant i creant soldadets. Centenars de caixes polsoses, curulles de figures

envellides, romanen en cambres del Palau encara tancades. A poc a poc aniran obrint-se al públic fins a sumar-ne trenta. El taller Facan (“Fet a Casa Nostra”) treballa a quatre passes de la sala de l’Abraçada de Bergara. A l’interior: llargues taules, pots de pintura, pinzells, soldadets a mig pintar, cassoles, silicona, resina, plom i molta feina. Més de mig milió de soldadets esperen ser restaurats o creats de nou per les mans d’aquests joves fabricants. Aquest taller treballa des dels anys vuitanta amb les petites figures que ara s’exposen al museu valencià.

Com es pot crear un soldadet perfecte. Però com arriba a convertir-se el plom en una representació artesanal? Alejandro Noguera, director del museu i historiador especialitzat en arqueologia, explica acuradament el procés: “Tot depèn de si disposem de la peça desitjada o no. Si la figura és al mercat, en fem l’encàrrec per correu i quan arriba al taller es llima, se li col·loca una base i aleshores es pinta, seguint la investigació històrica. Finalment es pot envernissar. Al nostre taller hem decidit de no envernissar-les perquè això pot fer-les malbé”.

Tanmateix, què passa quan la figura no és al mercat? Aquest és el cas de les figures femenines, per exemple. Perquè no tot són exèrcits, al museu. La vida quotidiana dels monarques necessita figures femenines, posem per cas: “Doncs aleshores s’ha d’idear el prototip i esculpir-lo. Perquè apareguen dones als diorames, hem d’inventar-les. Després s’han de convertir en una figura de plom. Per a això es fa servir silicona, un tipus de plastilina anomenada resina poxílica i fil d’aram per a les articulacions. I es treballa fins a endurir la pasta. Tot seguit es fa un

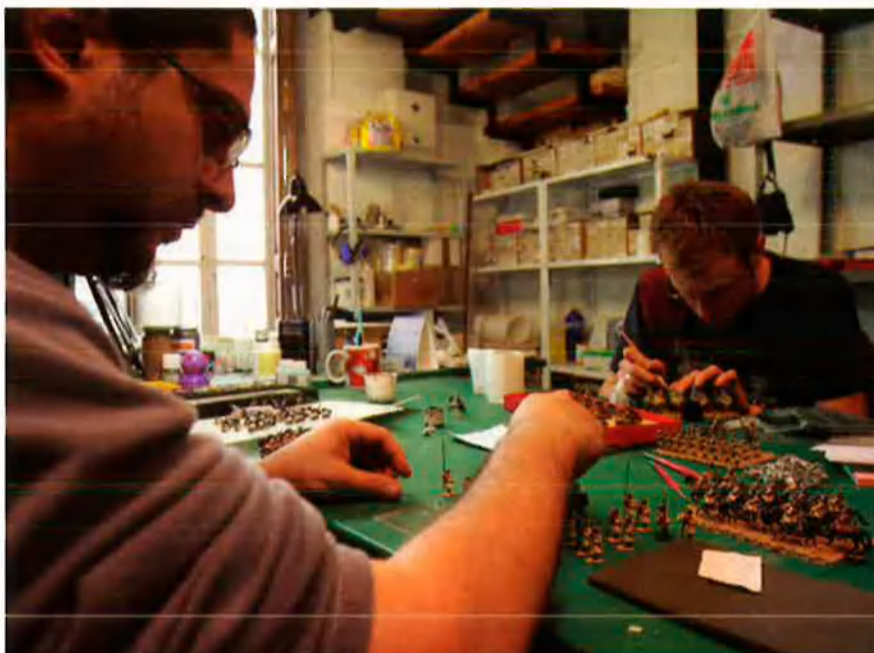
motlle de dues meitats amb silicona i a partir d’aquest es crea la figura final. Es aleshores quan l’aliatge d’estany, antimoni i plom es fon amb foc de gas en un cassó fins que es calfa. Finalment va abocant-se dins el motlle pel rec que divideix les dues meitats. S’ha de tenir en compte que l’aliatge sigui ben calent perquè, si no, se solidificaria abans d’arribar a tots els racons del motlle. Si passara això, al nostre soldadet li podria faltar una articulació o eixir deformat.”

Els orígens de l’artesanía del plom. Els alemanys i els francesos són els culpables de l’existència i el desenvolupament d’un dels exèrcits més poderosos i més inofensius del món. Al segle XVIII, a la zona germànica de Baviera, la producció de medalles d’estany era una font econòmica

“Perquè apareguen figures de dones, hem d’inventar-les”

molt important. Els tallers de medalles decidiren aleshores començar a fabricar figures folklòriques i de Betlem que ràpidament foren acollides per la població. Són les primeres passes de la figura plana, un dels tipus de soldadets que es fabriquen.

I no gaire lluny de Baviera –ni en temps ni en espai–, els francesos crearen la figura de volum, l’altre tipus de soldadet. La diferència amb l’altre és que aquest sembla més real, les formes són tridimensionals, però és més difícil d’aconseguir. Així, poc abans de la Revolució francesa, la companyia Lucotte comença a fabricar al centre de París els que després seran els soldadets de joc de Napoleó i amb els quals també jugarà Winston Churchill. Dos-cents anys més tard, Lucotte és encara un referent mundial en la fabricació de soldadets. Napoleó introduí els soldadets en el joc del seu fill. Això fou imitat pels altres reis europeus i convertí les figures de plom en el joc per excel·lència dels menuts. Els *lucottes* de Napoleó dispararen la

RUBEN GIL / MUSEU L'IBER

Al taller Fet a Casa Nostra es pinten, però també es creen soldadets. El director de l'Iber, Alejandro Noguera, mostra part d'un diorama. 10.000 soldadets s'enfronten a la batalla d'Almansa.

companyia parisenca a la fama. Avui dia, disposar d'un dels soldadets que Napoleó col·locava als plànols és la fita de molts col·leccionistes.

Una família amb 60 anys d'afecció. La col·lecció valenciana de la família Noguera, que el pare Álvaro Noguera Giménez començà el 1941, és avui la més gran del món. I disposa de quatre *lucottes* que sí que varen pertànyer a Napoleó i aviat s'exposaran al museu. Abans formaven part del fons del milionari Forbes, que guardava a Tànger la que aleshores era la col·lecció de soldadets més gran del món. En morir, fou desmatellada i anà a parar a Almeria. Després d'un any i mig de negociacions, el director de l'Iber aconseguí de comprar-la i portar-la a València.

Però el milió (quasi) de soldadets que guarda el Palau de Malferit —i que aniran mostrant-se al públic a poc a poc— provenen de 30 països diferents i mercats de tot arreu. “Potser és en els mercats menuts i desconeguts on es troben realment les joies més inexplicables. I els venedors no saben realment què tenen”, afirma Alejandro Noguera. És el cas de figures del fabricant de Burjassot Àngel Comes, a qui el museu ret homenatge en una de les

El mal de plom

Una de les sales tancades que espera passar pel taller té, segons Alejandro Noguera, “un dels problemes més dramàtics per als restauradors”. La col·lecció és una representació de la Processó del Corpus de València de 1802, fabricada per Vicent Julià els anys 70. Totes les figures tenen el *mal de plom*: són cobertes per una capa blanca que s'acaba en un petit bony a la base de la figura. Sembla neu, però és l'inici de la desintegració. El perquè d'aquest fenomen? Alejandro explica que abans, a l'estat espanyol, es fabricaven figures de plom pur, sense barrejar en estany. Es feia així per a estalviar costos. A més a més, el plom era de baixa qualitat, provenia de canonades brutes. El resultat eren figures menys resistents que, en entrar en contacte amb la fusta i la humitat, van convertint-se en pols. I la solució per a restaurar-les encara s'investiga al taller Facan.

Carme Grau

sales. "El seu taller és tal volta el que ha venut més figures en tota la història", explica Noguera, "i a mercats d'El Caire i Macedònia hi vaig trobar figures d'aquest artista valencià".

I vet ací que tot començà aquell

Nadal de 1941, quan els Reis de l'Orient portaren al seu pare els primers soldadets de plom que avui són damunt d'una de les prestatgeries del taller. "Oficialment la col·lecció va començar el meu pare, però era el meu avi qui comprava els soldadets per a jugar amb ell", subratlla Alejandro. Mentre el seu pare dedicà tota una vida a reunir batalles històriques i exèrcits de monarques, dictadors i presidents republicans, Alejandro Noguera introduïa la part històrica i arqueològica de la col·lecció.

Al cap de poques setmanes d'haver obert el museu l'Iber, la figura de l'avi amb el nét es repeteix i és, potser, la que més gaudeix dels soldadets i la història. "Els vénen amb l'excusa dels menuts, però els avis s'ho passen tant o més bé que els néts", opina l'historiador.

"Ni tots són soldadets, ni tots són de plom". Potser aquestes paraules del director defineixen l'essència del museu l'Iber, que rep el suport de la Fundació Libertas 7. S'hi poden

recórrer batalles com la d'Almansa o gaudir d'un torneig espectacular de Tirant lo Blanc. Per ordre cronològic del present al passat, hom pot contemplar els uniformes militars dels guards reials del rei d'Espanya, dels militars de Franco o de l'exèrcit de Felip III. I no es pretén glorificar la guerra ni la violència, sinó ensenyar història a adults i menuts. S'escenifica alhora la prehistòria, l'antiga Grècia o la poderosa Roma, entre altres. També hi ha moments de la vida quotidiana als palaus, soterraments reials i fins i tot l'arribada de la moda i el còmic. I en un futur els amants del joc de guerra *Wargame* podran gaudir de sales dedicades a *El senyor dels anells* o *La guerra dels estels* perquè la intenció de l'Iber museu és, segons el director, "instruir, però també estar al dia i entretenir". Mentrestant, el taller Fet a Casa Nostra continua treballant per endinsar el públic en un viatge històric i divertit amb l'única companyia dels milers de soldadets de plom.

Carme Grau

 Fundació
La Marató de TV3

VIII Simposium

La sida: noves perspectives des de La Marató 2001

Presentació de les conclusions dels 21 projectes de recerca científica d'excel·lència finançats amb els donatius obtinguts en La Marató del 2001

Taula rodona:

MODEREN:

1a. sessió: Dr. Bonaventura Clotet.
Hospital Universitari Germans Trias i Pujol

2a. sessió: Dr. Josep M. Gatell.
Hospital Clinic i Provincial de Barcelona

Dia: 27 de juny de 2007 / Hora: 9.00h
Lloc: Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut
c. Major de Can Caralleu, 1 - 7, 08017 Barcelona
Acte obert al públic

Amb la col·laboració de:

L'Acadèmia
de Ciències Mèdiques i de la Salut

Agència d'Avaluació
de Tecnologia i Recerca Mèdiques